

Ghebovswel Sonder Grondt

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

Het VII. Capittel. Kort begriip val al het voorgaende, ende klaer onderwijs voor alle Catholijcken, soo ghestudeerde als onghestudeerde, hoe sy moeten disputeren met de Calvinisten om hun den mondt ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71494](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71494)

tuer volghens den sin bande woorden.

Soo zijn dan onse hoecken / die wy Schryfuer noemen / de ware Schryfuer volgens den sin van de woorden / aenghesien dat se ons door sulckg aen-gelwesen woorden vande Roomsche Kercke die niet dwalen en kan in't fondament de Gheloofs.

Alsoo gaen wy vast / niet op eenighe mensche-lijcke auctoriteyt / ofte twijffelachtigheyt van den intoendighen gheest / maer op eene uyt-spraak de welke gheschiedt door den bystandt van den waren ende onsefzbaren H. Gheest.

HET VII. CAPITTEL.

Kort begriip van al het voorgaende, ende klaert onderwijs voor alle Catholijcken, soo ghestudeerde als ongestudeerde, hoe sy moeten disputeren met de Calvinisten om hun den mondt te stoppen.

He gruttigh de Calvinisten zijn om te dispute- ren leert ons de daghelijckche experientie: want noyt en komt soodanigh mensch in eenighe gheselschap der Catholijcken / tzy op maectijden / tzy op scheyen / oft waghens / daeteljk komt het op een disput uyt / namelijk oft van't alderh. Sacrament / ofte van't Dagebter / oft van't eeren der beelden / aen-roepen der Heylighen / &c. om nu de Catholijcken t'onderwijfen hoe sy sich in soo eene ghelegheuyt moeten draghen om dese ongherustighe gheesten den mondt te stoppen / sal sich hier by mantere van eene saemen-spraakte boozstellen / hoe sy dit moeten / en kunnen doen / sonder eenighe subtile argumenten / ofte heftighe disputen.

Door al / soo wanneer eenigen Calvinist de questie roert / by exempel / van't alderh. Sacrament (al- soo is't van al de reste) een Catholijck en moet noyt eerst sijn geboelen dies-aengaende bewijfen /

ofte

ofte schyftuer-plaetsen by brengen om te choonen dat Christi Uichaem wesentlijck is inde h. Hostie/ maer en moet niet anders doen dan hier volghen.

Catholijck. **Wat is uw' gheboelen van't alder Sacrament?**

Calvinist: **Mijn gheboelen is dat Christi Uichaem daer niet lichaemelijcker/ maer alleen gheestelijcker wijze is.**

Catholijck: **Waer upt bewijst ghy my dat?**

Calvinist: **Uyt de Schyfture.**

Catholijck: **Wat noemt ghy Schyfture?**

Calvinist: **Wat by aghe is dat? dat weet ghy soo wel als ick.**

Catholijck: **Wel aen/de Schyfture is het Woorde Godts/ is't niet waer?**

Calvinist: **'t is soo.**

Catholijck: **Nu is de braghe/ of dat Woorde Godts gheschreven is/ ofte ongheschreven?**

Calvinist: **Wy en kennen gheen ander Woorde Godts als 't ghene gheschreven is.**

Catholijck: **Seer wel. Is dat Woorde gheschreven/soo maecht het dan eenen boeck.**

Calvinist: **Wipten twijffel.**

Catholijck: **Maer hier is nu de swaerigheid dat wy Catholijcken eenen boeck hebben / die wy Schyfture noemen/ ende ghy. Ieden oock: welken dan beyden is nu Schyfture? ende upt welken boeck wilt ghy bewijfen uw' gheboelen aengaende het h. Sacrament?**

Calvinist: **Uit zijn doozwaer sechte kinder-paarsens: onsen / en uwen boeck is immers al een dinghen.**

Catholijck: **Dat scheelt hem ghelijck dagh ende nacht.**

Calvinist: **Dat en hoorde ick mijn leuen niet: leest-se neffens malkanderen ghy sult vooz de ooghden bebinden dat-se beyde ober-een komen.**

Catholijck: **Ich bekenne dat-se doozgaens ober-een-komen in letters/woozden/ en reghels: maer letters/woozden/ en reghels alleen en maechen Schyftuer niet.**

Calvinist : Dat is waer / want den sin vande
woorden moet'er noodsaeckelijck by komen.

Catholijck : Dat seght ghy oprechtelijck wel /
want woorden sonder den sin zijn doot / ende en
zijn niet met allen te segghen. Nu dan / seght my
eens / utwen boeck, die ghy Schysfure noemt / is
dat niet de leste oversettinghe van Leyden, gheap-
probeer bande heren Staten / ende vande Syn-
ode van Dordrecht? wat seght ghy?

Calvinist : In alle manieren.

Catholijck : Soo heb' ick dan seer wel ghesepdt
dat beyde onse boecken meer schillen als dagh en-
de nacht / want aengaende den sin vande woorden /
so stryden in menighe stucken reghel-recht teghen
malkanderen : laet ons / om andere te verwijs-
ghen / die alleenlijck sien inde materie die wy nu
booz-hebben. Den sin van onsen boeck is / dat Chri-
sti Utschaem wesentlijck is in't alderh. Sacrament /
den sin van utwen Dordrechtchen Bybel / oft over-
settinghe van Leyden is gantsch contrarie / uyt
wat boeck wilt ghy nu uw' gheboelen / aengaeu-
de't h. Sacrament / bewijfen?

Calvinist : Opt de klaere woorden van beyde.

Catholijck : Ick hebb' u ghesepdt / ende ghy hebt
het beken / dat de woorden de Schysfuer niet en
maken / maer den sin vande woorden / soo en moet
ghy't dan niet uyt de woorden / maer uyt den sin
vande woorden bewijfen : wilt ghy't dan uyt den
sin van onsen boeck bewijfen / soo sult ghy verre
te hoort schieten / want den sin van onsen boeck is /
dat Christi Utschaem daer wesentlijck is / verbol-
ghens en kont ghy uw' gheboelen niet anders
goet maken als uyt den sin van utwen Dordrecht-
schen Bybel / oft de oversettinghe van Leyden.

Calvinist : Laet het soo zijn : Ick sal't dan hier
uyt bewijfen.

Catholijck : Maer meent ghy dat ghy't aldan
uyt't waere Woordt Godts / ofte Schysfure be-
wijfen sult?

Calvinist : Wie twijfelt'er aen :

Cath.

Cath. **Wie** ick/ ende alle de Catholijcken, want wy en ghelooben niet/ sae wy loochenen openlijck dat utwen Dordrechtchen bybel / volgens den sin/ t ware Woordt Godts ofte schriftuer is; dat moest ghy danc bozen proberen.

Calvinist: **Wy** ghelooben dat onsen Dordrechtchen Bijbel het waere woordt Godts is.

Cath. **En** is niet ghenoech te ghelooben/ ghy moet eenigh fondament of reden hebben om sulcx te ghelooben/ wat fondament hebt ghy dan om te gheloben dat utwen Dordrechtchen Bybel het Woordt Godts is?

Calvinist: **Wat** godloose maniere ban spreken is dit: twijfelt ghy dan aen het Woordt Godts?

Cath. **Neen** ick toech: **Maer** ick loochene dat utwen Dordrechtchen Bybel, volghens den sin / het woort Godts is / ende daerom te vergheefs wilt ghy hier upt utw' ghevoelen bewijsen aengarnde het h. Sacrament. **Bewijst** eerst dat utwen bybel/booz soo veel den sin raecht/ het waere Woort Godts/ ofte Schriftuer is.

Calvinist: **Dit** zijn grouwelijcke lasteringen teghen Godt: seght ghy dan dat de Schrifture het Woordt Godts niet en is.

Cath. **Het** schijnt dat ghy gheen dinctsch en beestaet. **Ick** en segge niet dat de schrifture het woort Godt niets en is/ maer ick segge dat utwen Dordrechtchen bybel / booz soo veel den sin van de woorden aen-gaet / noch schrift er noch het Woordt Godts niet en is 't ghene ban my ende ban alle de Catholijcken ghelochene woort dat staet u toe te bewijsen

Calvinist: **Bewijst** ghy self dat utwen boeck schriftuer is.

Cath. **Dat** en staet my alsnoch niet toe te doen: want ghy hebt op u ghenomen te bewijsen dat Christi lichaem aereflijcker wise alleen in 't h. Sacrament is: **Ick** hebbe u ghebraght/ want upt ghy dit wilt bewijsen: ghy hebt my gheantwoort/ upt de schriftuere: **Hier** op heb ick getoont dat

dat ghy het my nergens anders upt bewijfen en
 kost als upt utwen Dordrechtſchen Bybel / die ghy
 Schyftuere noemt; dit hebt ghy my moeten toe-
 ſtimmen; dan heb ick gheloochent dat utwen Dor-
 drechtſchen Bybel / namelijk volghens den ſin /
 waere Schyftuere is; dit ſtaet u dan toe eerſt te
 bewijfen / eer ghy mijne bewijfen berepſcht aen-
 gaende mijnen boeck : kloeck dan als een man /
 ſtel u in poſture om dit te betoonen / ofte ander-
 ſins ghy blijft in de hzodde ende inſaem met utwen
 Dordrechtſchen Bybel / ende verbolghens met utwe
 Religie die ghy op ſoo eenen boeck hebt gebout /
 banden welcken gy niet betoonen en komt dat hy
 inder waarheyt het Woort Godts / ofte Schyft-
 tuere is hoor ſoo veel als den ſin bande woorden
 aengaet.

Calviniſt : Wat valt hier veel te bewijfen? de ſake
 wijs haer ſelven upt dat onſen Dordrechtſchen By-
 bel de waere Schyftuer is.

Catholijck: Ene ſaecke die haer ſelven upt-wijs /
 by exempel / het licht van de ſonne in den mid-
 dagh / en kan van niemant gheloochent worden:
 Maer dat utwen Dordrechtſchen Bybel / aengaende
 den ſin bande woorden / waere ſchyftuere is / woort
 van de heele werelt gheloochent / behalven van
 utwe ſerte.

Calviniſt : De ghene die dit loochenen en zyn van
 Godt niet verlicht maer zyn blindt / wy alleen
 kunnen dit ſien.

Catholijck : Ter contrarien / met eben groot
 recht ſegge ick / de Calviniſten en zyn van Godt
 niet verlicht / maer verblindt : hier ſtaen wy ghe-
 lijck / wat nu ghemaect?

Calviniſt : De Papiſten zyn afgodiſten / ſoo en
 kunnen sy dan van Godt niet verlicht zyn / ober-
 ſulck; en kunnen niet ſien dat onſen boeck Schyft-
 tuer is.

Catholijck: De Calviniſten zyn ketters / ſoo en kō-
 nen sy dan van Godt niet verlicht zyn / verbol-
 ghens en kunnen niet ſien dat gunnen Dordrecht-
 ſchen

schen Bybel Schrifstuer is: Hier staen wy wederom ghelijck/ soo en hebt ghy tot noch toe niet een sijn gheprobert.

Calvinist: Wy weren dat wy kinderen Godts zijn/ ende oversulckx dat wy van Godt zijn verlicht.

Catholijck: Wy weten ter contrarien dat wy kinderen Godts zijn/ ende oversulckx dat wy van Godt zijn verlicht. Hier zeplen wy noch eens ghelijck op: want als het niet enckel segghen te doen is/ soo kunnen wy soo wel segghen als ghy.

Calvinist: Wy hebben het waere gheloof/ soo hebben wy dan den gheest Godts die ons gheruyghet dat onsen boeck waere Schrifstuer is.

Catholijck: Ter contrarien/ wy hebben het waere geloof/ soo hebben wy dan den geest Godts die ons gheruyghet dat uwen boeck/ volghens den sin van die woorden/ de waere Schrifstuer niet en is. Hier staen wy wederom essen/ oversulckx al wat ghy tot noch toe ghepraet hebt/ en zijn gheene bewijssen dat uwen Dordrechtischen Bijbel Schrifstuer is/ maer zijn alleen ydele slaghen inde loech ende wint. Ghy moet dan noot saekelijck eenen anderen wegh ingaen/ ofte andersins ghy blijft in de byzodde/ ende tot over 't hooft inden sack.

Calvinist: Wy kunnen bewijssen dat wy kinderen Godts/ ende de waere gheloovighen zijn/ verhoogens dat wy verlicht zijn van Godt en synen godlijcken gheest hebben om te sien dat onsen Dordrechtischen Bijbel/ aengaende den sin/ het waere Woordt Godts is.

Catholijck: Waer upt sult ghy my dit bewijssen?

Calvinist: Dyt de Schrifstuer.

Catholijck: Wat verstaet ghy dooz de Schrifstuer? onsen boeck/ of den uwen? verstaet ghy dat onsen? daer upt en sult ghy inder eeuwigheyt niet bewijssen dat ghy kinderen Godts sijn/ ende het waere gheloof hebt: verstaet ghy den uwen? loochenen wederom dat uwen boeck Schrifstuer is/ bewijst het.

Calvinist: Ghy moet immers bekennen dat onsen boeck vande Prophteren/Apostelen/ in Euangelisten / door de openbaringhe Godts/ is gheschreven.

Catholijck: Waerom moet ick dit toch bekennen?

Calvinist: Sijn Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes, Paulus, &c. niet Apostelen ende Euangelisten gheschreven/ staen onse boeckten niet onder huane naemen upt-ghegheven?

Catholijck: Hier nyt en volghet niet dat daerom die boeckten/ namelijk volgens den sin der woorzen/ban die Apostelen/ ofte Euangelisten geschreven zijn; want de onse Christelijcke Kercke hadde Euangelisten onder den naem van Andreas, Thomas, &c. nochtans en waerene van die Apostelen niet gheschreven.

Calvinist: Wy sien klaer nyt den verheben styl/ ghewichte van woorzen/ ende ober-een-komste van alle de deelen/ dat onsen boeck van Godlycke mannen/ ende door de openbaringhe Godts is gheschreven.

Catholijck: Onsen boeck heeft den selven styl/het selve ghewicht van woorzen/ ende ober-een-komste van alle de deelen/ soo hebben wy eben groot recht om staende te houden dat onsen boeck van godlycke mannen/ ende door de openbaringhe Godts gheschreven is/ ende vervolgens het ware Woort Godts ende Schrifteure is: Waer r'is onmoghlyck dat onsen en uwen boeck beyde saemen waere Schrifteure zijn (want sy stryden in menighe stucken/ aengaende den sin/ regel-rechte reghen malkanderen) soo en kout ghy van nyt den verheben styl/ ghewichte van woorzen/ ende ober-een-komste van alle de deelen/ niet sien dat uwen boeck van godlycke mannen/ en door de openbaringhe Godts is gheschreven/ ofte het waere Woort Godts is.

Calvinist: Onsen Dordrechtchen Bijbel/ is gheschreven/ oberghefset upt de oorspronckelijcke taalen/ Griex ende Hebreus.

Ⓢ

Catho-

Catholijck : Hoe weet ghy dat dit ghetrouwelijck is ghedaen / ende dat de Griecxche ende Hebreuxsche exemplaren / upt de welke ulwen Bijbel overghesedt is / oprecht / ende oztgineel waeren :

Calvinist : Die hem overghesedt hebben waeren treffelijcke Theologanten / in beyde de taelen seer wel ervaren.

Catholijck : Eben-wel 't waeren menschen die dwaelen kosten; hoe weet ghy nu datse in de oversettinghe niet ghedwaelt hebben; nu blijft noch te betwijfen dat de Griecxche ende Hebreuxsche exemplaren/oprecht/ende oztgineel zijn gheweest.

Calvinist : Hier van en hebben ons niet alleen die boozsepde Theologanten verskeret / maer ooch de Heeren Staeten / ende de heele Synode van Dordrecht.

Catholijck : Hoe kosten de Heeren Staeten dat weten / die meeste deel jaer missechten niemant van hun noch Griex, noch Hebreux en verstonde; en anderen/en de Heeren Staeten / ende de heele Synode van Dordrecht, waeren menschen / gelijk alle de reste die dwaelen kosten / hoe weet ghy nu datse niet 'er daer niet ghedwaelt hebben? Synodelijck ghenomen sy en hadden niet 'er daer niet ghewilt noch ghedwaelt / ende de Griecxche ende Hebreuxsche exemplaren waeren oprecht / ten uprechten souden sy ghetrouwelijck overghesedt hebben de woorden en reghels, soo staet u noch te betwijfen dat den sin der woorden in ulwen Dordrechtchen Bijbel oprecht / ende godlijck is / want die allen maect het waere Woord Gods ende Schep tuere.

Calvinist : Ick segghe noch eens dat mijnen inwendighen gheest dit ghetuyghet.

Catholijck : Ick segge noch eens dat ghy niet en kunt weten dat ulwen inwendig en gheest godlijck is/ende niet bedriegelijck.

Calvinist : Ick smaeke ende gheboele dat in mijn selven.

Catholijck : 't selve segghen alle de andere seer

ten / waerom moet-men u meer ghelooben als d'andere ?

Calvinist : Om dat mijnen gheest ghetoerst zijnde op de H. Schrifteuere / syn selben upt wijst als ober-een-komende met de Schrifteuere.

Catholijck : Al't selue seggen oock alle de andere Sceten; sout ghy daerom de Mennisten / by exempel / of d'Arminianen moeten ghelooben ? waerom moeten wy dan u meer ghelooben / als ghy de Mennisten, ofte Arminianen? Ten anderen / de Catholijcken hebben soo wel eenen boeck die sy Schrifteuere noemen/als ghy / op welcken boeck van beyde hebt ghy utwen gheest ghetoerst om te sien dat hy godlijck is? hebt ghy hem ghetoerst op onsen boeck : die sal u daertelyck upt-wijssen dat utwen inwendighen gheest niet godlijck is : hebt ghy hem ghetoerst op utwen boeck : die en is gheene Schrifteuere / soo hebt ghy hem dan ghetoerst op eenen boeck die menschelijck ofte bedriegelijck is / wat versicherunghe kout ghy dan hebben dat utwen gheest den gheest Godts is ?

Calvinist : Ick en begeere u niet meer te antwoorden / want ghelijck de Philosophen segghen : Men moet niet disputeren teghen de ghene die de eerste grond-beginselen loochenen.

Catholijck : 't is waer : maer bewijst my dat ick de eerste grond-beginselen loochene.

Calvinist : Is het niet een grond-beginsel onder alle de Godts-gheleerde dat de Schrifteuere van Godt upt-ghesproken/ende verbolghens het waere Woordt Godts is.

Catholijck : Jae her : wat ist nu ?

Calvinist : Soo loochent ghy dan de eerste grond-beginselen van de Theologie / als ghy loochent dat onsen Dordrechtchen Bybel het waere Woordt Godts is.

Catholijck : Hoe volght dat?

Calvinist : Ghy sijt eenen dommen ende plompen Papsst die dit ghevolgh niet en siet.

Catholijck : Praep als een man / helpt mijne plom.

plomptgheyt/want ick en kan uw' ghebolgh niet sien.

Calvinist: Volghens den gront regel der Godtsgheleerde / al wat van Godt npt. ghesproken is / is het waere Woort Godts.

Catholijck: Ick ghebe u dat toe: gaet nu voort.

Calvinist: Onsen Dordrechtsechen Bybel is wt. ghesproken van Godt.

Catholijck: Dat loochene ick / ende dat en hebt ghy tot noch toe niet gheene redenen / noch argumenten betwefen.

Calvinist: Ick bewijse het: Dsen boeck den twelken ghetroutwelijck oberghesedt is npt. de oorspronckelijcke taelen / ende oziginele texten / is het waere Woort Godts.

Catholijck: Dit sal ick laete passeren: wat besuyp ghy hier npt.

Calvinist: Maer onsen Dordrechtsechen Bybel is ghetroutwelijck oberghesedt npt. de oorspronckelijcke taelen / ende oziginele texten.

Catholijck: Dit hebbe ick alreede boven ghesloochent / ende loochene het als noch probeert het. Dit en kunt ghy niet doen ten zy dat ghe weerdighen ontkomt tot de ghetuyghenisse van uwen twelken dighen gheest / ofte tot de auctoriteit van uwen Heeren Staeten / ende Synode van Dordrecht, so loopt ghy dan gedurigh aen in de ronde / sonder iets te proberen: Alsoo zyt gy / och atin: sonder Schrifuer / verbolghens alle uwe leer-stucken ballen in dypghen / aenghesien dat ghy de selve tot noch toe ghebouwt hebt op soodantghe boecken die gheene waere schrifuer en zyn: gaet nu voort henen / ende roept noch voortraen (ghelijck op dat noch toe ghedaen hebt) Schrifuer, Schrifuer, roepen hier teghen: Ghy en hebt gheene Schrifuer / want uwen boeck die ghy hout voort dantigh / en is / namelijk volghens den sin vande woorden / van Godt niet npt. ghesproken.

Siet hier / hemende Catholijcken / de maniere / op de welke ghy het geloof van de Calvinisten, niet

eenen

enen slaggh / ende in den gront selve kont valsck
 maken / ende te niere doen . Daerom zijt wel in-
 dachtigh noyt met hun te disputeren van eenighe
 stucken in het besonder / 't zy van het baghebber/
 't zy van het Alderh. Sacrament / 't zy van het
 eren der beelden / 't zy van het aenroepen der heyl-
 ligen / etc. ten zy dat se te bozen bewesen hebbe / dat
 hunnen boeck / volghens den sin vande woorzen
 (met den welcken sy onse stucken in 't besonder
 willen bestrijden / ende de haere bebestighen) het
 waere Woordt Godt / ende Schrifstuer is / want
 andersins praeten sy uyt ende in / sonder eeniggh
 fondament / ofte gront.

Bemercht noch boozders / dat het niet ghe-
 noegh en is dat sy bewijfen hunnen boeck schrif-
 tuer te zyn / noch dooz yet dat onseker is / ghelijck
 hunnen inwendighen gheest is / noch dooz yet
 dat menschelijck is / ghelijck is de authori-
 teyt van haere Heeren Staeten / ofte de Synode
 van Dordrecht ; maer sy moeten dat bewijfen dooz
 yet dat onseplbaer is ende niet dwaelen en kan /
 dat is / dooz eenighe Godlijcke autoriteyt / want
 het oprechte Gheloof en kan nergghens op gebout
 worden dan alleen op 't gene dat godlijck is / an-
 dersins het sou konnen faelen : de wijle sy dit (ghe-
 lijck het hier blijckt vooz de ooggh) niet machtigh
 en zyn te doen / soo blijft het waerachtigh 't ghe-
 ne tek in dit heel Tractaet hebbe willen betoonen /
 te weten dat

Het Calvinisten gheloof is sonder Schrifstuer.

Tot meerdere Eere Godts.

